

Олена Геннадіївна Ноздрачова,
вчитель англійської мови,
вчитель-методист Чернівецької
загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 11,
м. Чернівці, Україна

 <https://orcid.org/0000-0001-8099-7653>

УДК 373.3.015.31

DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-4\(83\)-53-55](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-4(83)-53-55)

ВЧИТЕЛЬ ДЛЯ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ ЯК ФАСИЛІТАТОР ЇХ РОЗВИТКУ

Анотація.

У статті зауважено, що в сучасному українському суспільстві поняття обдарованості дітей викликає дедалі більший інтерес. Автор зауважує, що вчитель – це не лише суб'єкт для передачі знань, а й насамперед людина, яка любить свою професію та учнів, до яких вона має знайти індивідуальний підхід, для того, щоб у кожного виявити здібності, чи навпаки відставання в розвитку. У контексті сучасних освітянських завдань дедалі більшої актуальності набуває проблема готовності педагога до роботи з обдарованими дітьми.

У статті визначено, що робота «вчителів для обдарованих дітей» і «звичайних вчителів» приблизно однакова.

Метою дослідження було визначити те, що вчителі мають розвивати навчальне середовище, яке відповідає соціальному, культурному та мовному досвіду своїх учнів. Вони виступають керівниками, посередниками, консультантами, викладачами та лідерами для студентів і допомагають учням ефективно пов'язати свої знання, що базуються на культурі спілкування та досвіді навчання в класі. Вчителі повинні використовувати особистий культурний досвід учнів як основу для розвитку знань і навичок.

Ключові слова: релевантні, рефлексивні, медіатори; консультанти; інструктори; навчальний досвід; знання; навички.

У сучасному українському суспільстві поняття обдарованості дітей викликає дедалі більший інтерес у різних контекстах. Так, постійно розробляються нові методи роботи з обдарованими дітьми, а це свідчить про те, що таких дітей стає більше.

Як виявити обдарованих дітей у звичайному класі? Як з ними працювати надалі? Чи можна розвивати таку обдарованість, або є сенс її гальмувати? Що ж робити, якщо талант є, але він не розкритий, і як це може вплинути на майбутнє дитини? Ці та інші питання хвилюють українських педагогів.

Вчителю досить важко визначити те, у якій сфері діяльності дитина буде робити успіхи, оскільки в класі навчаються й інші діти. Вчитель – це не лише суб'єкт для передачі знань, а й насамперед – людина, яка любить свою професію та учнів, до яких має знайти індивідуальний підхід, для того, щоб у кожного виявити здібності чи навпаки відставання в розвитку.

Варто зауважити, що в контексті сучасних освітянських завдань дедалі більшої актуальності набуває саме проблема **готовності педагога** до роботи з обдарованими дітьми [1–4].

Метою пропонованої увазі статті є визначення, що вчителі мають розвивати навчальне середовище, яке відповідає соціальному, культурному та мовному досвіду своїх учнів. Вони виступають керівниками, посередниками, консультантами, викладачами та лідерами для студентів, допомагаючи ефективно пов'язати свої знання, що базуються на культурі спілкування та досвіді навчання в класі. Окрім того, вчителі повинні використовувати особистий культурний досвід учнів як основу для розвитку знань та навичок.

Своєчасно помітити обдарованого вихованця, адекватно його сприймати, розуміти, не розгубити, не загальмувати зростання його здібностей, надавати йому необхідну психолого-педагогічну підтримку в розвитку та реалізації індивідуального потенціалу – усе це комплексна здатність педагога набула в психології назву **абнотивності**. Абнотивність – це комплексна професійна здатність вчителя до адекватного сприйняття, осмислення та розуміння креативності учня, здатність помітити обдарованого учня (термін М. Кашапова і А. Звереві).

Керуючись **складовими абнотивності**, а саме: – аналізом як своєї діяльності, так і поведінки обдарованих учнів у відповідь (*рефлексивність*);

- здатністю до емоційної чуттєвості (*емпатія*);
- розумінням вчинків і дій обдарованих учнів (*соціальний інтелект*);
- гнучкістю мислення, оригінальністю, що допомагає адекватно сприймати обдаровану дитину (*креативність*);
- знанням особливостей обдарованих учнів, бажання до набуття знань для роботи з обдарованими дітьми (*мотиваційно-когнітивний компонент*);
- стає можливим для себе вирішити: чи зможеш ти стати головною опорою та підтримкою для обдарованого учня в школі [2]?

Варто визначити **принципи педагогічної діяльності в роботі з обдарованими дітьми:**

- принцип максимальної різноманітності наданих можливостей для розвитку особистості;
- принцип зростання ролі позаурочної діяльності;
- принцип індивідуалізації та диференціації навчання;
- принцип створення умов для спільної роботи учнів за мінімальної участі вчителя;
- принцип свободи вибору учнями додаткових освітніх послуг, допомоги, наставництва.

Пропонуємо визначити **умови успішної роботи з обдарованими дітьми:**

- усвідомлення кожним учителем важливості та необхідності підтримки цієї категорії дітей;
- включення в роботу насамперед вчителів, які вмють захоплювати і цікаво подати матеріал уроку та зацікавити учнів;
- створення умов для розвитку обдарованості учнів;
- створення системи презентації та фіксування досягнень учнів.

Виграшним для процесу навчання є залучення до роботи з обдарованими учнями, а насамперед – **учителів, які володіють такими якостями.**

1. Учитель для обдарованої дитини має бути особистістю, яка вміє сприймати критику, бути стресостійкою. Така людина вміє адекватно реагувати на нестандартні ситуації. Взаємодія вчителя з обдарованим учнем повинна бути спрямована на оптимальний розвиток здібностей, мати характер допомоги, підтримки, бути недирективною.

2. Учитель має сприймати оточуючих як таких, хто здатен самостійно розв'язувати свої проблеми, вірити у їх дружлюбність і в те, що вони мають позитивні наміри, мати почуття власної гідності, яке потрібно цінувати, поважати і оберігати.

3. Учитель має прагнути до інтелектуального самовдосконалення, охоче працювати над поповненням власних знань, а також бути готовим навчатися в інших, займатися самоосвітою та саморозвитком [1; 4].

Необхідно зазначити, що **поведінка вчителя для обдарованих дітей у класі, у процесі нав-**

чання та побудови власної діяльності має відповідати таким характеристикам:

- розроблення гнучких та індивідуальних програм;
- створення теплої, емоційно-комфортної атмосфери в класі;
- надання учням зворотного зв'язку;
- використання різних стратегій навчання;
- повага особистості та індивідуальності учня;
- сприяння формуванню позитивної самооцінки учня;
- повага до його цінностей;
- заохочення до творчості та розвитку уяви;
- стимулювання розвитку розумових процесів вищого рівня.

Принцип роботи «вчителів для обдарованих дітей» і «звичайних вчителів» приблизно однаковий: помітна різниця полягає в **розподілі часу на види активності**. Учителі, які працюють із талановитими дітьми, менше кажуть і дають менше інформації, влаштовують демонстрації та значно рідше вирішують завдання за учнів. Замість того, щоб самим відповідати на питання, вони надають цю можливість учням. Учителі обдарованих дітей більше запитують і менше пояснюють.

Також помітні відмінності можна простежити і в **техніці постановки питань**. Учителі обдарованих дітей набагато більше ставлять відкритих питань, провокують виходити за межі стандартних відповідей. Вони набагато частіше намагаються зрозуміти та проаналізувати, як учні дійшли висновку, рішення чи оцінки.

Найбільша відмінність полягає в тому, як у процесі роботи здійснюється зворотний зв'язок. Більшість учителів намагається реагувати у вербалізованій формі на кожну відповідь у класі, а вчителі обдарованих дітей поводять себе як психотерапевти: вони уникають реакції на кожне висловлення. Вони уважно та зацікавлено вислуховують відповіді, знаходячи невербальні засоби показати, що вони їх приймають. Така поведінка сприяє більшій взаємодії учнів один з одним, і вони частіше коментують ідеї та думки однокласників. Таким чином, учні менше залежать від учителя [3].

Модель: «вчитель – обдарований учень»

Чого не потребує обдарований учень:

- відкритої інтелектуальної допомоги;
- постійного успіху та частих схвалень;
- посиленого контролю, навіть, за найгіршої саморегуляції.

Чого потребує обдарований учень:

- широких можливостей вибору (часу, обсягу, змісту і методу);
- продуманої освітньої системи;
- «розвиваючого дискомфорту» (висока складність, регулярні невдачі, пізнавальний стрес);
- підтримки його амбіцій поряд із суворою критикою;

- конкуренції (насамперед із самим собою);
- самореалізації.

Термін «фасилітатор» (від англ. *facilitator*, лат. *facilis* – легкий, зручний) – це людина (вчитель), яка забезпечує успішну групову комунікацію. Забезпечуючи дотримання правил зустрічі (навчального процесу), її процедури та регламенту, фасилітатор (вчитель) дає змогу її учасникам (учням) сконцентруватися на цілі та змісті зустрічі (заняття). Фасилітатором також називають викладача, вчителя, тренера, головне завдання якого полягає в стимулюванні та спрямовуванні процесу самостійного пошуку інформації та спільної діяльності учнів [3–5].

Насамкінець, варто зауважити, що обдарованість існує лише в постійному русі, у розвитку. Вона, свого роду, – сад, який потрібно невинно обробляти. І творчий дар не терпить застою і самозадоволення. Він існує тільки в динаміці – або розвивається, або згасає. І креативні, і активні вчителі – це саме ті люди, які дбайливо стежать за яскравим полум'ям учнівської обдарованості.

Використані літературні джерела

1. Wittmer, J. The Teacher As Facilitator Educational Media Corp / J. Wittmer, R. D. Myrick. 1989. – September 1. – P. 39–41.
2. Димухаметов Р. С. Настольная книга фасилитатора: учеб.-метод. пособие организатора курсов повышения квалификации / Р. С. Димухаметов. – Челябинск, 2010. – 337 с.
3. Жижина И. В. Психологические особенности развития фасилитации педагога : дис. ... канд. псих. наук / И. В. Жижина. – Екатеринбург, 2000. – 186 с.
4. Кондрашихина О. О. Формування здатності до фасилітаційних впливів у майбутніх практичних психологів: автореф. дис. ... канд. псих. наук / О. О. Кондрашихина. – Київ, 2004. – 20 с.
5. Павлютенков Є. М. Організація методичної роботи / Є. М. Павлютенков, В. В. Крижко. – Харків : Основа, 2005. – 80 с.

References

1. Wittmer, J., & Myrick, R. D. (1989). The Teacher As Facilitator Educational Media Corp. *September 1*. P. 39–41. [in Russian].
2. Dimukhametov, R. S. (2010). *Nastolnaya kniga fasilitatora [Facilitator's desk book]*. Chelyabinsk. 337 p. [in Russian].
3. Zhizhina, I. V. (2000). *Psikhologicheskiye osobennosti razvitiya fasilitatsii pedagoga [Psychological features of development of facilitation of the teacher]: Candidate's thesis*. Ekaterinburg. 186 p. [in Russian].
4. Kondrashikhina, O. O. (2004). *Formuvannya zdatnosti do fasilitatsiynikh vpliviv u maybutnikh praktichnikh psikhologiv [Formation of ability to facilitate influences in future practical psychologists]: Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv. 20 p. [in Ukrainian].

5. Pavlyutenkov, E. M., & Krizhko, V. V. (2005). *Organizatsiya metodichnoi roboty [Organization of methodical work]*. Kharkiv. 80 p. [in Ukrainian].

Nozdrachova Olena, English Teacher, Teacher-methodologist at Chernivtsi Secondary School of I–III Degrees No. 11, Chernivtsi, Ukraine

TEACHER FOR GIFTED CHILDREN AS A FACILITATOR OF THEIR DEVELOPMENT

Summary.

The article notes that in modern Ukrainian society the concept of gifted children is of growing interest. The author notes that a teacher is not only a subject for the transfer of knowledge, but also, above all, a person who loves his profession and students, to whom he must find an individual approach, in order to show everyone's abilities, or, conversely, developmental delays. In the context of modern educational tasks, the problem of teacher readiness to work with gifted children is becoming increasingly important.

The article states that the work of “teachers for gifted children” and “ordinary” teachers is about the same.

Conditions for successful work with gifted children – awareness of each teacher of the importance and necessity of supporting this category of children; inclusion in the work, first of all, of teachers who are able to present the lesson material in an exciting way and to interest students; creating conditions for the development of gifted students; creating a system of presentation and recording of student achievements.

The study was aimed to determine that teachers should develop a learning environment that is relevant to and reflective of their students' social, cultural, and linguistic experiences. They act as guides, mediators, consultants, instructors, and advocates for the students, helping to effectively connect their culturally- and community-based knowledge to the classroom learning experiences. Teachers should use the students' home cultural experiences as a foundation upon which to develop knowledge and skills.

A teacher for a gifted child should be a person who knows how to accept criticism, be resilient and able to adequately respond to unusual situations. The interaction of the teacher with the gifted student should be aimed at the optimal development of abilities, have the character of help, support, be non-directive. The teacher must consider others capable of solving their own problems, believe in their friendliness and that they have positive intentions, have a sense of self-worth, which should be valued, respected and protected. The teacher must strive for intellectual self-improvement, willing to work on replenishing their own knowledge, be willing to learn from others, engage in self-education and self-development.

Keywords: *reflective mediators; consultants; instructors; learning experiences; knowledge; skills.*